

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

РАЗПОРЕЖДАНЕ

гр. София, 15.01.2026 г.

Постъпило е искане по чл. 125 вр. чл. 124, ал. 1, т. 1 ЗСВ от изпълняващия функциите председател на Комисията за отнемане на незаконно придобитото имущество (Комисията), на основание пар. 7, ал. 4 от ПЗР на Закона за противодействие на корупцията, за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС поради съществуваща противоречива съдебна практика по прилагането на Закона за отнемане на незаконно придобитото имущество (ЗОНПИ).

Предложението е за тълкуване на закона с цел уеднаквяване на съдебната практика и установяване на ясни и единни критерии за прилагане на пар. 1, т. 3, т. 8 от ДР на ЗОНПИ, чл. 5, ал. 2, чл. 153, ал. 6 от същия закон и чл. 1 от Протокол № 1 към ЕКПЧ при формулиран въпрос:

„Какви са задължителните материалноправни предпоставки за реализиране на потестативното право на държавата за отнемане на незаконно придобито имущество? Къде са нормативно регламентирани?“

Според изложените в искането съображения, анализът на постановената след Тълкувателно решение № 4 от 18.05.2023 г. по тълк. д. № 4/2021 г. на ОСГК на ВКС съдебна практика разкрива съществени противоречия не само по отделни въпроси, а по основните елементи на материалноправните предпоставки за провеждане на производството по чл. 153 и сл. ЗОНПИ. Изтъкнати са следните два основни проблема:

I. Противоречиво тълкуване на легалната дефиниция за „значително несъответствие“ в пар. 1, т. 3 от ДР на ЗОНПИ;

II. Прилагане на различни стандарти относно изискването за наличие на „обосновано предположение“ за незаконен произход на придобитото имущество.

По първия проблем:

Твърди се, че в съдебната практика са възприети три различни подхода при прилагане на изискването за „значително несъответствие“ в имуществото на проверяваното лице, което води до неравноправност между правните субекти.

1) Съгласно първия от тях, когато няма достатъчно по размер имущество за отнемане в края на проверявания период, е безпредметно изследването на останалите

материалноправни предпоставки за уважаване на предявения иск, независимо от размера на установеното несъответствие, тъй като „незаконното обогатяване“ се измерва не чрез несъответствието между доходи и разходи, а чрез крайната стойност на наличното имущество.

В този смисъл са посочени: решение № 522 от 07.08.2024 г. по гр. д. № 3010/2023 г. на ВКС, IV г. о.; решение № 50004 от 08.04.2024 г. по гр. д. № 3649/2020 г. на ВКС, IV г. о.; решение № 732 от 12.12.2024 г. по гр. д. № 2652/2023 г. на ВКС, III г. о.; решение № 50007 от 02.12.2024 г. по гр. д. № 4429/2019 г. на ВКС, IV г. о.; решение № 50005 от 24.04.2025 г. по гр. д. № 2812/2020 г. на ВКС, III г. о.; решение № 245 от 27.12.2024 г. по в. гр. д. № 483/2024 г. на Апелативен съд - Пловдив; решение № 60 от 21.03.2024 г. по в. гр. д. № 7/2024 г. на Апелативен съд - Бургас; решение № 166 от 31.10.2024 г. по в. гр. д. № 376/2024 г. на Апелативен съд - Варна; решение № 108 от 16.06.2023 г. по в. гр. д. № 219/2023 г. на Апелативен съд - Пловдив; решение № 109 от 08.07.2024 г. по в. гр. д. № 178/2024 г. на Апелативен съд - Варна; решение № 127 от 22.07.2024 г. по в. гр. д. № 213/2024 г. на Апелативен съд - Варна; решение № 163 от 30.10.2024 г. по в. гр. д. № 236/2024 г. на Апелативен съд - Варна; решение № 165 от 31.10.2024 г. по в. гр. д. № 228/2024 г. на Апелативен съд - Варна; решение № 843/15.07.2024 г. по в. гр. д. № 3076/2023 г. на Апелативен съд - София; решение № 134 от 25.07.2024 г. по в. гр. д. № 166/2024 г. на Апелативен съд - Варна; решение № 1 от 04.01.2023 г. по в. гр. д. № 382/2022 г. на Апелативен съд - Бургас; решение № 129 от 02.10.2023 г. по в. гр. д. № 230/2023 г. на Апелативен съд - Бургас;

Председателят на Комисията изтъква, че при този подход, дори при огромно несъответствие между доходите и преминалото през патримониума на проверяваното лице имущество в периода на проверката, като краен резултат исквете се отхвърлят като неоснователни, ако лицето се е разпоредило с активите си в края на проверявания период.

2) При втория възприет от съдилищата подход се достига до същия правен резултат, но чрез различна правна конструкция. Изхожда се от легалната дефиниция, установена с пар. 1, т. 8 от ДР на ЗОНПИ, по смисъла на която „нетни доходи“ са доходи, приходи или източници на финансиране, намалени с размера на извършените обичайни и извънредни разходи от проверяваното лице и членовете на семейството му. Въз основа на тази дефиниция се приема, че нетният доход е единствено превишението на общия размер на приходите (т. нар. „брутен доход“) над общия размер на разходите през проверявания период, т. е. – оставащите свободни, разполагаеми средства, които могат да са нулева, но не и отрицателна величина.

В тази насока са цитирани: решение № 347 от 19.06.2025 г. по гр. д. № 2323/2024 г. на ВКС, III г. о.; решение № 50007 от 02.12.2024 г. по гр. д. № 4429/2019 г. на ВКС, IV г. о.; решение № 732 от 12.12.2024 г. по гр. д. № 2652/2023 г. на ВКС, III г. о.; решение № 50130 от 03.01.2024 г. по гр. д. № 5134/2021 г. на ВКС, IV г. о.; решение № 68 от 22.03.2024 г. по в. гр. д. № 469/2023 г. на Апелативен съд - Велико Търново; решение № 129 от 11.06.2024 г. по в. гр. д. № 134/2024 г. на Апелативен съд - Велико Търново;

решение № 182 от 01.08.2024 г. по в. гр. д. № 179/2024 г. на Апелативен съд - Велико Търново; решение № 166 от 09.08.2024 г. по в. гр. д. № 207/2024 г. на Апелативен съд - Бургас; решение № 203 от 31.10.2024 г. по в. гр. д. № 167/2024 г. на Апелативен съд - Бургас; решение № 208 от 31.10.2024 г. по в. гр. д. № 439/2024 г. на Апелативен съд - Велико Търново; решение № 58 от 24.03.2025 г. по в. гр. д. № 489/2024 г. на Апелативен съд - Бургас; решение № 92 от 03.02.2025 г. по в. гр. д. № 1229/2024 г. на Апелативен съд - София.

Председателят на Комисията изразява несъгласие с така възприетото тълкуване на пар. 1, т. 8 от ДР на ЗОНПИ. Счита, че ако нетният доход е отрицателна величина, то това е показател, че лицето се е издържало от източници с неустановен и предполагаемо незаконен произход, поради което и тази стойност би следвало да се прибавя към стойността на наличното имущество към края на проверявания период.

3) Като трети вариант на прилагане на закона се изтъква отричането на необходимостта имуществото да надхвърля стойността от 150 000 лева като самостоятелна предпоставка за провеждане на производството по чл. 153 и сл. ЗОНПИ. Поддръжниците на този подход намират за неправилно да се отъждествява притежаваното в края на периода имущество с понятието „значително несъответствие“, което да дава право на Комисията да направи обосновано предположение, че дадено имущество е незаконно придобито и да образува производство за неговото отнемане. По смисъла на пар. 1, т. 3 от ДР на ЗОНПИ „значително несъответствие“ е онзи размер на несъответствието между имуществото и нетния доход, който надвишава 150 000 лв., като законът ясно посочва съотносимост на две величини.

Посочени са: решение № 95 от 19.02.2025 г. по гр. д. № 704/2024 г. на ВКС, III г. о.; решение № 202 от 22.11.2023 г. по в. гр. д. № 486/2023 г. на Апелативен съд - Пловдив; решение № 50004 от 08.04.2024 г. по гр. д. № 3649/2020 г. на ВКС, IV г. о.; решение № 77 от 03.05.2023 г. по в. гр. д. № 347/2022 г. на Апелативен съд - Велико Търново; решение № 93 от 11.05.2023 г. по в. гр. д. № 121/2023 г. на Апелативен съд - Варна; решение № 260734 от 19.05.2023 г. по гр. д. № 15052/2019 г. на Софийски градски съд; решение № 260926 от 05.07.2023 г. по гр. д. № 11537/2016 г. на Софийски градски съд; решение № 225 от 27.10.2023 г. по гр. д. № 435/2022 г. на Окръжен съд - Враца; решение № 168 от 21.03.2024 г. по гр. д. № 955/2020 г. на Окръжен съд - Велико Търново; решение № 178 от 28.04.2025 г. по гр. д. № 252/2024 г. на Окръжен съд - Плевен; решение № 233 от 17.12.2024 г. по гр. д. № 43/2024 г. на Окръжен съд - Разград; решение № 90 от 10.03.2025 г. по гр. д. № 52/2024 г. на Окръжен съд - Плевен.

По втория проблем:

Твърди се, че съдебната практика е противоречива по въпроса дали за уважаване на иска по чл. 153 ЗОНПИ е необходимо да се установява връзка между имуществото и конкретна престъпна дейност. Поставят се въпросите: първо, дали автономността на

производството по ЗОНПИ позволява прилагането му независимо от установяване на връзка с престъпления; второ, дали целта на закона изисква връзка с конкретна престъпна дейност, или е достатъчно установяването на значително несъответствие; и трето, дали съществува императивна материалноправна норма (в ЗОНПИ или ЕКПЧ), която да въздига връзката с престъпна дейност като задължителна материалноправна предпоставка за уважаване на иска. Отново се поддържа съществуването на три подхода в съществуващата съдебна практика.

1) В първия случай обоснованото предположение за връзка между придобитото имущество и конкретната престъпна дейност по чл. 108 ЗОНПИ се формира на база естеството на извършеното престъпление – такова, което да е годно да генерира приходи и същевременно с това липсата на установен законен източник за придобиване на имуществото, чието отнемане се иска.

Цитирани са: решение № 464 от 09.07.2024 г. по гр. д. № 3939/2023 г. на ВКС, IV г. о.; решение № 347 от 19.06.2025 г. по гр. д. № 2323/2024 г. на ВКС, III г. о.; решение № 147 от 14.02.2024 г. по в. гр. д. № 88/2023 г. на Апелативен съд - София; решение № 78 от 30.04.2025 г. по в. гр. д. № 73/2025 г. на Апелативен съд - Бургас.

2) Във втората група съдебни актове се прилага строг подход, като се изисква конкретно и пряко доказване на връзката между престъпната дейност и получените от нея средства, и влягането им в придобиването на имуществото, чието отнемане се иска.

Така например: решение № 695 от 21.11.2024 г. по гр. д. № 3635/2023 г. на ВКС, III г. о.; решение № 260734 от 19.05.2023 г. по гр. д. № 15052/2019 г. на Софийски градски съд; решение № 76 от 09.05.2024 г. по в. гр. д. № 94/2024 г. на Апелативен съд - Варна.

3) Като трета група актове на съда са обособени такива, в които изискването за връзка с престъпна дейност не се разглежда като материалноправна предпоставка за уважаване на иска по чл. 153 ЗОНПИ.

В този смисъл са посочени: решение № 129 от 29.05.2025 г. по в. гр. д. № 379/2024 г. на Апелативен съд - Велико Търново; решение № 90 от 10.03.2025 г. по гр. д. № 52/2024 г. на Окръжен съд - Плевен; решение № 233 от 17.12.2024 г. по гр. д. № 43/2024 г. на Окръжен съд - Разград; решение № 260926 от 05.07.2023 г. по гр. д. № 11537/2016 г. на Софийски градски съд; решение № 202 от 22.11.2023 г. по в. гр. д. № 486/2023 г. на Апелативен съд - Пловдив; решение № 865 от 22.07.2024 г. по в. гр. д. № 2907/2023 г. на Апелативен съд - София; решение № 280 от 24.06.2024 г. по в. гр. д. № 646/2021 г. на Окръжен съд - Русе.

Така създадената противоречива съдебна практика, според председателя на Комисията, поражда необходимостта от изясняване на въпроса: *„Представлява ли липсата на императивна норма за връзка между престъпната дейност и придобитото имущество, непреодолима пречка за въздигането ѝ като материалноправна предпоставка за основателност на иска?“*.

Застъпено е становището, че третият подход най-точно отразява превантивния характер на ЗОНПИ и автономността на производството по този закон, закрепена в чл. 5, ал. 3, като противното прави невъзможно прилагането на този закон в случаите на липса на пряко документиране на престъпните средства, съответно влагането им в конкретно имущество, дори при установено тежко престъпление и драстично несъответствие между доходи и имущество.

Предвид изложеното и на основание чл. 128, ал. 1 вр. чл. 125 вр. чл. 124, ал. 1, т. 1 ЗСВ и чл. 2 вр. чл. 6 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК на Върховния касационен съд (приети с решение на Пленум на ВКС от 15.11.2016 г.)

РАЗПОРЕЖДАМ:

I. Да се образува **тълкувателно дело № 1/2026 г.** по описа на ВКС - Гражданска колегия, за приемане на тълкувателно решение по следния въпрос, поставен в искането на председателя на Комисията за отнемане на незаконно придобитото имущество:

„Какви са задължителните материалноправни предпоставки за реализиране на потестативното право на държавата за отнемане на незаконно придобито имущество? Къде са нормативно регламентирани?“.

II. Определям комисия от състава на съдиите в Гражданска колегия за изготвяне на проект за тълкувателно решение в състав: **докладчик - съдия Илияна Папазова и членове на комисията: съдия Емил Томов; съдия Джулиана Петкова.**

III. Делото да се докладва на посочената комисия за произнасяне по чл. 7.1 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК на Върховния касационен съд (приети с решение на Пленум на ВКС от 15.11.2016 г.).

IV. Настоящото разпореждане да се публикува на вътрешния и външния сайт на ВКС - секция „Тълкувателни дела“, заедно с искането на председателя на Комисията за отнемане на незаконно придобитото имущество.

**ГАЛИНА ЗАХАРОВА -
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**